

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ŠVEDIJOJE INFORMACINIS LEIDINYS

Nyhetsblad för Litauiska Föreningen i Sverige

Nr. 1 (3)

2004 m. vasaris

Vasario 16-oji

Ši šventė susijusi su įvairiais pojūčiais ir prisiminimais. Vieniems tai naktinis žygis į centrinę miesto aikštę, kad anksti ryte praeivius nustebintų išdidžiai plevėsuojanči uždrausta Trispalvė. Kitiems ji primena vakarus, kai kartą per metus giminės ir draugai šventė tyliai ir paslaptinai, be dainų ir šokių, ir šiurpinančius pasakojimus apie tremtyje ar kalėjimuose prapuolusius artimuosius. Jaunesniajai kartai ši diena primena Sąjūdžio mitingus, Baltijos kelią, prie Seimo ir Televizijos bokšto patuliuojančius sovietų kareivius.

Ką apie Vasario 16-ąją mano mūsų vaikai ir anūkai Švedijoje? Kokias istorijas jie girdėję? Ar jie žino, ką patyrė vyriausia mūsų karta? Ar ši šventė jiems susijusi tik su mokyklėlės koncertu ir lietuvių pobūviu?

2002-2004 metų Valdyba siūlo pakeisti tradiciją ir perkelti metinį Lietuvių bendruomenės Švedijoje

narių susirinkimą į lapkričio ar gruodžio mėnesį, kad per Vasario 16-osios šventę galėtume pristatyti visiems, ypač vaikams ir jaunimui, prisiminimus ir istoriją, filmus ir dokumentus, kad artimiau susipažintume, pabendrautume, kad visa diena būtų pašvęsta mūsų praeičiai ir ateičiai.

Šią mums visiems svarbią ir nepamirštamą dieną sveikiname visus Lietuvių bendruomenės Švedijoje narius ir visus kitus lietuvius, gyvenančius Švedijoje. "Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi" ...

Pagarbiai Valdybos narės:

VIRGINIJA LANGBAKK (PIRMININKĖ)

DAIVA ESKILSSON

EUGENIJA GRIFF

ONUTĖ GURVIČIENĖ

EGLĖ MARCINKEVIČIŪTĖ

AUDRONĖ VODZINSKAITĖ-STADJĖ

Dėkojame

Lietuvių bendruomenės Švedijoje Valdyba dėkoja **Lietuvos ambasadai Švedijoje**, asmeniškai Ambasadoriui Petruui Zapolskui už entuziastingą palaikymą ir paramą, Rūtai Zapolskienei už pagalbą ruošiant šventes ir moterų klubo renginius bei dalyvavimą grupės dar-be, ambasados darbuotojams už informaciją ir kvie-timus bendruomenei dalyvauti kultūros ir bendruose susitikimuose su Lietuvos pareigūnais bei aktyvų bendruomenės renginių palaikymą ir pagalbą.

Kanceliarijos vadovei p.Nerilei Marcinkevičienei valdyba labai dėkinga už rūpestingą lietuvių Švedijoje susitikimų organizavimą Ambasadoje ir ryšių tarp valdybos ir ambasados palaikymą.

Valdyba dėkoja visiems nariams, kurie prisidėjo prie renginių organizavimo, atsiuntė pasiūlymų ir minčių, aukojo savo laiką, ir kurie dalyvavo bendruomenės veikloje.

LBS valdyba

Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo VISUOMENINĖ PREMIJA

Lietuvių Fondas 2004 metais skiria nedalomą **25,000 dolerių VISUOMENINĖ PREMIJĄ** prisiminti 1990 metų Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymą ir lietuviybės išlaikymą per 50 metų trukusią sovietinę Lietuvos okupaciją.

PREMIJAI GAUTI SĄLYGOS

Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo Visuomeninė premija skiriama visuomenininkui arba visuomeninei organizacijai už visuomeninius darbus bei laimėjimus vienoje ar keliuose iš sekančių sričių:

1. Lietuviybės išlaikymas užsienyje arba Lietuvoje.
2. Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymas.
3. Lietuvos valstybingumo išlaikymas.
4. Aktyvus dalyvavimas spaudoje dėl Lietuvos valstybingumo išlaikymo.
5. Aktyvus dalyvavimas spaudoje dėl lietuviybės išlaikymo.
6. Aktyvus dalyvavimas tautiniuose arba tarptautiniuose suvažiavimuose už Lietuvos valstybingumą.
7. Aktyvus dalyvavimas tautiniuose ir tarptautiniuose suvažiavimuose už lietuviybės išlaikymą.
8. Tautinių arba tarptautinių organizacijų parama Lietuvos valstybingumo išlaikymui.
9. Tautinių arba tarptautinių organizacijų parama lietuviybės išlaikymui.

PASIŪLYMAI PREMIJAI

Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo Visuomeninei premijai gauti pasiūlymus gali teikti atskiri asmenys arba organizacijos, rekomenduodamos visuomenininką arba visuomeninę organizaciją. **Pasiūlymuose reikia pateikti ką siūlo, kodėl siūlo, už kokius darbus siūlo.**

Premijai gauti negalima rekomenduoti savęs arba savo organizacijos. Tokie pasiūlymai nebus svarstomi Premijos komisijoje.

Pasiūlymuose turi būti nurodyti siūlytojų (rekomenduojančių asmenų) vardai ir pavardės arba organizacijų pavadinimai, pirmininkų vardai ir pavardės, adresai, telefonai, parašai.

Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo Visuomeninės premijos komisiją sudaro LF Tarybos pakviesti 6 asmenys: prof. dr. Benediktas Juodka, Vytautas Kamantas, Angelė Karnienė, Dalia Kuodytė, prof. dr. Julius Šmulskštys ir prof. dr. Antanas Tyla. Trys komisijos nariai gyvena Lietuvoje (B. Juodka, D. Kuodytė ir A. Tyla), ir trys Jungtinėse Amerikos Valstijose (V. Kamantas, A. Karnienė ir J. Šmulskštys).

Pasiūlymai raštu yra siunčiami **iki 2004 m. birželio 30 d.** Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo Visuomeninės premijos komisijos pirmininkui šiuo adresu:

Vytautas Kamantas

LF Visuomeninė premija

1107 Pinewood Dr NW

Grand Rapids MI 49544 USA

Tel.: 616-791-7333,

Faksas: 616-791-7888,

Mobilus tel.: 616-299-8044,

E-paštas: kamantas@aol.com

Reikalui esant, papildomos informacijos gali būti pateiktos kaip priedai pasiūlymui.

Pasiūlymai, kurie neatitiks premijai gauti sąlygas, nebus svarstomi Premijos komisijoje.

LF Visuomeninė 25,000 dol. premija bus įteikta 2004 m. lapkričio 6 d. Tai bus jau ketvirtoji metinė Lietuvių Fondo dr. Antano Razmos vardo premija. Pirmoji – Švietimo premija - 2001 m. buvo paskirta Vasario 16 gimnazijai Vokietijoje; antroji – Kultūrinė muzikinė - 2002 m. teko Valstybiniam Vilniaus kvartetui; trečioji – Mokslinės medicinos - 2003 m. buvo paskirta Kauno Medicinos universiteto Biomedicininų tyrimų institutui ir jo vadovui prof. dr.A.Dumčiui.

LF informacija

Vasaros stovyklos vaikams ir jaunimui Lietuvoje

Daina Bogdaniienė

Norvegijos Lietuvių bendruomenės pirmininkė

Nors Norvegijoje (nežinau, kaip kitur) dar gili žiema, laikas galvoti apie vasarą ir bandyti įgyvendinti mūsų visų sumanymą apie vasaros stovyklas Lietuvoje vaikams, gyvenantiems užsienyje. Šiuo klausimu buvo ne kartą kalbėta PLB suvažiavimo ir seimo metu. Atrodo, kad Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas (TMIDAs) ketina šiuo klausimu užsiimti.

Prašymas jums visiems būtų toks : reikėtų sudaryti sąrašą, koku laikotarpiu, kokio amžiaus ir kiek vaikų iš jūsų atstovaujama šalių norėtų vykti į tokias stovyklas Lietuvoje. Kalbėtume tikriausiai apie 12-16 amžiaus vaikus. Labai praščiau nurodyti savo pageidavimus, ko tikėtumėtės iš tokios stovyklos, pvz. lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos, geografijos pamokėlių, galbūt

supažindinimo su lietuvių liaudies tradicijomis, etnografija, galbūt kelionių į istorines ir kitas įžymias Lietuvos vietas.

Žinodami šią informaciją, galėsime konkrečiai ieškoti galimybių įgyvendinti idėją surengti vasaros stovyklas Lietuvoje vaikams, gyvenantiems užsienyje.

Man atrodo, kad tokios stovyklos mūsų vaikams būtų labai svarbios - jie geriau pramoktų lietuvių kalbos (ypač vaikai iš mišrių šeimų), susipažintų su Lietuvos ir kitų šalių lietuviais.

Labai laukiu jūsų atsakymų, nes reikėtų jau šio mėnesio bėgyje išsiųsti informaciją TMIDui, kad jo darbuotojai galėtų imtis konkrečių veiksmų.

Lietuvių sekmadieninė mokykla

Eleonora Jonušienė

Tėvų komiteto pirmininkė

Stokholme jau šeštus metus iš eilės veikia Sekmadieninė lietuvių mokykla. Ją lanko 15 vaikų nuo 4 iki 12 metų. Mokykloje veikia trys klasės: iki-mokyklinė, pradinė ir vyresniųjų vaikų. Vaikams dėsto trys mokytojos – Regina Molina, Lilia Bakanauskaitė ir Agnė Kudirkaitė.

Mokyklėlės veiklą organizuoja Tėvų komitetas, sudarytas iš 3 asmenų. Vasario 1 d. metinis tėvų susirinkimas išrinko naują tėvų komitetą: Editą Sääf, Eleonorą Jonušienę ir Evaldą Laurenčiką.

Metinio tėvų susirinkimo metu pirmą kartą buvo svarstomas Lietuvių sekmadieninės mokyklos įstatų projektas. Mokyklos įstatai apibrėš mokyklos tikslus ir uždavinius, struktūrą, veiklos principus, finansinę atskaitomybę bei santykius su LBS valdyba. Įstatų projektas įrodo, kad mokyklos veikla darosi organizuotesnė ir labiau struktūrizuota. Jis svarbus mokyklos ateičiai: viskas mūsų gyvenime kinta (pvz., mokyklos vadovybė, mokytojai), tačiau apibrėžti uždaviniai ir struktūra įgalina kryptingai siekti numatytų tikslų bei perduoti sukauptą patirtį ir žinias naujajai kartai.

Mokyklėlėje pamokos vyksta kas antrą sekmadienį ABF patalpose Sveavägen 41, 4 aukšte 10:15. – 12:00. Pertrauka 11:00 - 11:15. Per pertrauką vaikai lengvai užkanda. Maistą atsineša patys.

Norėtume jums priminti pavasario semestro grafiką: vasario 8, 22; kovo 7, 21; balandžio 4, 18; gegužės 2, 16, 30 d.

Visi besidomintys mokyklėle kviečiami apsilankyti auksčiau minėtu adresu nurodytomis dienomis arba rašyti Eleonorai Jonušienei elektroninio pašto adresu: **eleonora@tornnet.org** arba skambinti **08-642 36 81** (namų telefonas).

Naujasis Tėvų komitetas: Edita Puškorienė-Sääf, Evaldas Laurenčikas ir Eleonora Jonušienė (pirm.)

LR ambasados Švedijos karalystėje kultūros renginių ir projektų planai 2004 metams

RENGINIO DATA / RENGINIO VIETA / RENGINYS / KAS ATSTOVAUS LIETUVA

04.02.15 16.00 / Västerås mieste, koncertų salėje “Kyrkbackgården” / Kamerinis koncertas / Atlikėjai: dainininkė Irena Zelenkauskaitė, smuikininkė Aistė Dvarionaitė ir pianistas Justas Dvarionas

04.02.16 / Stokholme, Švedijos valstybinio koncertų instituto “Rikskonserter” didžiojoje koncertų salėje/ Kamerinis koncertas Vasario 16-osios dienos minėjimo ir Balio Dvariono 100-ųjų gimimo metinėms pažymėti proga. Diplomatiniis priėmimas / Atlikėjai: dainininkė Irena Zelenkauskaitė, smuikininkė Aistė Dvarionaitė ir pianistas Justas Dvarionas

04.02.28-03.04 / Sundsvalyje, fotografijos muziejuje “Bildens Hus” / Fotomenininko Antano Sutkaus personalinė darbų paroda / Dalyviai: fotomenininkas Antanas Sutkus, 1 LDS atstovas, kuratorius Petter Österlund

04.03.09 / Stokholme, Švedijos rašytojų sąjungos patalpose / Literatūrinis forumas, skirtas Švedijos leidėjams ir žiniasklaidos atstovams, kuriame bus pristatyta šiuolaikinė lietuvių literatūra, įvyks literatūriniai skaitymai ir spaudos konferencija. Priėmimas / Dalyviai: Rolandas Kvietkauskas (LR KM), atstovai iš Lietuvos Leidėjų Asociacijos, Aušrinė Jonikaitė (Lietuviškos knygos), 2 pranešėjai (literatūrologai), 2 lietuvių rašytojai, Göteborgo knygų mugės vadovai ir kiti programoje numatyti dalyviai.

04.03.10 18.00-19.30 / Stokholme, Stokholmo miesto tarptautinėje bibliotekoje “Internationella Biblioteket” / Lietuvių literatūros ir lietuvių rašytojų kūrybos, išverstos į švedų kalbą, pristatymas, paskaita apie šiuolaikinę lietuvių literatūrą. / Dalyviai: “Lietuviškos knygos” direktorė Aušrinė Jonikaitė, rašytojai Marius Ivaškevičius ir Gintaras Grajauskas, literatūrologas Marijus Šidlauskas, vertėjas Jonas Öhman, Liana Ruokytė ir kt.

04.03.23 premjera / Göteborge, Miesto teatre “Göteborgs Stadsteater” / Bendras pastatymas su Göteborgo miesto teatru – F. Dostojevskio “Idiotas”. Po premjeros diplomatiniis priėmimas / Režisierius Rimas Tuminas, dailininkas Adomas Jacovskis ir kompozitorius Faustas Latėnas

04.03.24-04.17 18.30-20.30 / Stokholme, Lenkijos Instituto galerijoje / Fotografijos meno paroda “TTL Požiūris”. Diplomatiniis priėmimas. / Dalyvaus menininkai: Gintautas Trimakas, Remigijus Trejys, Alvydas Lukys

04.04.17-05.05 Atidarymas 12.00 / Stokholme, parodų rūmuose “Väsby Konsthall”, didžiojoje parodų salėje Primus3 / Personalinė šiuolaikinio meno paroda – Algio Griškevičiaus kūrybos retrospektyva (tapyba, skulptūra, fotografija, instaliacijos). Diplomatiniis priėmimas. / Dalyviai: menininkas Algis Griškevičius

04.04 vidury / Saxnäs mieste, dvaruose Saxnäsgrården ir Ricklundagrården, Gamtoje (kalnuose) / Meno projektas (tapyba, fotografija, tekstilė, muzika, laisva kūryba), workshopai, performansai, parodos, koncertai Dalyvauja taip pat švedų bei norvegų menininkai. /Dalyviai: menininkės Eglė Babilaitė-Sitas, Ieva Babilaitė (projekto kuratorė), videomenininkė Aurelija Maknytė, pianistai Zbignevas ir Rūta Ibelhauptai, saksofonistas Liudas Moc-

kūnas, dainininkė Dalia Babilaitė, techninis prodiuseris Dalius Abarius, Valentinas Sitas

04.04.08-22 / Uppsala, Leufsta Bruk, galerijoje “Orangeriet” / Tarptautinė šiuolaikinio meno paroda “Signs of the time” (dalyvaus Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Vokietijos, Slovenijos, Japonijos, menininkai) projekto “Konst på väg” kontekste. Lietuvą atstovaus 1 menininkas su 15 darbų kolekcija. / Dalyvis: menininkas Marius Abramavičius

04.04.15-20 / Stokholme, Jönköpinge, Trosoje ir dar viename mieste (paaiškės vėliau) / Vilniaus džiaz kvarteto su Neda Malūnavičiute koncertinis turas trijuose miestuose /Dalyviai: Vilniaus džiaz kvartetą Malūna-vičiute ir Lithuanian Jazz Trio su Neda Malūnavičiute (O. Molokojedovas, V. Labutis. L. Šinkarenko, A. Joffė)

04.04.19-21 / Stokholme, SIDA patalpose/Kultūrinė programa, ryšium su vyksiančia Baltijos j. regiono šalių konferencija fotomeno paroda, 1 džiaz koncertas / Dalyviai: menininkas A. Sutkus, Vilniaus džiaz kvartetą kartu su Lithuanian Jazz Trio (O. Molokojedovas, V. Labutis. L. Šinkarenko, A. Joffė) ir Neda Malūnavičiute. (preliminarijai, nes ZENIT galutinai dar neapsisprendė)

04.05. pradž. (05.01-05.09) / Stokholme, vieta ir laikas - vėliau/Seminaras “Menininkas ir laisvė”. Paskaita, debatai, workshop'ai. Auditorija: menininkai, kultūros darbuotojai, dėstytojai, doktorantai, studentai (“Baltic & East European Graduate School”)/ Dalyviai: 1 filosofas ir menininkas iš Lietuvos

04.05.07-09 / Stokholme, džiaz klube “Fasching”/ Džiaz grupės iš Lietuvos koncertas tarptautiniame džiaz festivalyje “European Jazz Days”/Dalyviai: paaiškės vėliau, bet jie bus tie patys, kurie koncertuos ir “Enlargementday” renginyje (žr. žemiau)

04.05.09 11.00-20.00 / Stokholme, karališkajame parke “Kungsträdgården”, parko didžiojoje ir mažojoje scenose/ Lietuvos kartu su kitomis 9 naujomis ES šalimis-narėmis bendras šventinis renginys Stokholmo centre, skirtas įstojimui į ES pažymėti “Enlargementday”: koncertai, kita sceninė veikla, reprezentacinės papalpinės (atskira kiekvienai šaliai) su stendais ir reklamine-informacine medžiaga / Preliminarūs dalyviai: saksofonistas džiaz trio, grupė “Saulės klišas”

04.05.21-23 / Malmö mieste, įvairiose miesto scenose 2 arba 3-jų Lietuvos poetų dalyvavimas tarptautiniame Malmö poezijos festivalyje “Internationella poesidagarna 2004”/ Dalyviai: 2-3 poetai iš Lietuvos (papildomai, pagal poreikius 2-3 muzikos atlikėjai)

04.08.19-20 / Nässjö mieste, įvairiose scenose 2-jų Lietuvos poetų dalyvavimas tarptautiniame Nässjö poezijos festivalyje “Poesidagarna 2004”/ Dalyviai: 2-3 poetai iš Lietuvos (papildomai, pagal poreikius 2-3 muzikos atlikėjai)

04.09.18-11.07/Landskronoje, meno muziejuje “Landskrona Museet”/Fotomenininko Antano Sutkaus personalinė darbų paroda./Dalyviai: fotomenininkas Antanas Sutkus + 1 LDS atstovas

04.09.18-10.10 Atidarymas 12.00 / Stokholme, parodų rūmuose "Väsby Konsthall", didžiojoje parodų salėje Primus3/Šiaurės ministrų tarybos atrinktų stipendiatų, Lietuvos dailininkų paroda (tapyba, skulptūra, fotografija, instaliacijos ir kt.). Priėmimas./ Dalyviai: Egmontas Bžeskas, Eimuntas Ludavičius, Karina Matiukienė, Eglė Babilaitė-Sitas, Ieva Babilaitė, Vilmantas Marcinkevičius, Neringa Žukauskaitė

04.09 pab. / Stokholme, senamiesčio galerijoje "Galleri Donoso" / Fotografijos meno paroda / Dalyviai: 2 fotomenininkai iš Lietuvos (dėl menininkų tariamasi)

04.09 (data bus patikslinta vėliau) / Stokholme, Infra Business Center, galerijoje "Galleri Infra" / Šiuolaikinio fotografijos meno paroda (dalyvauja 10 jaunųjų fotomenininkų iš Lietuvos), 900m² ploto ekspozicija. Diplomatini priėmimas./ Dalyviai: 10 jaunųjų fotomenininkų iš Lietuvos, parodos kuratorė Ieva Mazūraitė.

04.09.23-26 / Götėberge, tarptautinėje Götėburgo knygų mugėje "Bok & Bibliotek 2004" / Nijolės Miliauskaitės poezijos rinkinio "Själens labyrint" ir Juozo Daumanto "Partizanai" švedų kalba (taip pat ir 2003 m. išleistas Herkaus Kunčiaus esė rinkinys) pristatymai tarptautinėje Götėburgo knygų mugėje. Planuojami keli seminarai tikslu supažindinti tarptautinę publiką su šiuolaikine lietuvių literatūra. Bus parengtas 50m² ploto Lietuvos standas / Dalyviai: rašytojai Herkus Kunčius ir 4-5 kiti (pagal LR KM ir "Lietuviškų knygų" programą), oficialūs atstovai iš LR KM, Lietuvos leidėjų asociacijos, literatūros žinovai, "Ariel" leidyklos direktorius ir "Ariel" literatūrinio žurnalo redaktorius Mikael Nydahl, ir kiti programoje numatyti dalyviai.

04.09.25 (data tikslinama) / Götėberge, džiaz klube "Nifertiti" / Poetinis-muzikinis projektas tarptautinės Götėburgo

knygų mugės "Bok & Bibliotek 2004" kontekste / Dalyviai: 2 poetai ir 3-4 džiaz atlikėjai (pavardės paaiškės vėliau)

04.09 pab. – 10 pradž. (6 sav.) / Stokholme, Šiuolaikinio meno galerijoje "Art Gallery" / 8-9 Lietuvos menininkų paroda (tapyba ir grafika) / Preliminarūs dalyviai: tapytojai Vilmantas Marcinkevičius, Solomonas Teitelbaumas, Tadas Gutauskas, Eglė Gineitytė, grafikai Birutė Zokaitytė, Arūnas Gėlūnas, Kęstutis Grigaliūnas, Egmontas Bžeskas, Arvydas Pakalka

04.10 pirmoje pusėje / Kristianstade, meno parodų rūmuose "Kristianstads Konsthall" / Fotomenininko Antano Sutkaus personalinė darbų paroda / Dalyviai: fotomenininkas Antanas Sutkus, 1 LDS atstovas

04.10.22-24 / Götėberge, šiuolaikinio meno parodų centre "Röda Sten" / 2-jų Lietuvos poetų dalyvavimas tarptautiniame Götėburgo poezijos festivalyje "Götėborgs Poesifestival 2004" / Dalyviai: 2 poetai iš Lietuvos (papildomai, pagal poreikius 2-3 muzikos atlikėjai)

04.11. antroje pusėje / Stokholme, Karališkajame dramos teatre "Dramaten" tarptautinis poezijos festivalis "Stockholms Poesifestival 2004" / 2-jų Lietuvos poetų (kartus su keletu muzikos atlikėjų) *performance*, poezijos skaitymai scenoje / Dalyviai: 2 lietuvių poetai ir 2-3 muzikos atlikėjai.

04.11 pab. – 12 pradž. (3 sav.) / Visbyje (vieta derinama) / Baltijos-Švedijos šiuolaikinio dekoratyvinio meno paroda "Baltic Jewel". Lietuvą atstovaus 4 menininkai / Preliminarūs dalyviai: 1 menininkas, parodos kuratorė Jurga Karčiauskaitė Lago (meno galerija Klaipėdoje "Pėda").

LR Kultūros atašė Liana Ruokytė

Švedijoje išleistos knygos

Nijolė Miliauskaitė. Själens labyrint: [poems] / tr. By Anna Harrison. Sätaröd: Ariel Skrifter, 2003 – 87 pp.

Herkus Kunčius. De försvunna texterna: [essay] / tr. by Liana Ruokytė, Virginija Jurgaitytė, Mikael Nydahl. Munkedal: Ariel and ellerströms, 2003 – 144 pp.

Eugenijus Ališanka. Gudaben: [poems] / tr. by Anna Harrison, Mikael Nydahl, Carina Nynäs, Liana Ruokytė. Sätaröd: Ariel, 2002 – 48 pp. Original Title: Dievakaulis

Gintaras Grajauskas. Benflöjt: [poems] / tr. by Anna Harrison, Mikael Nydahl, Carina Nynäs, Liana Ruokytė. Sätaröd: Ariel, 2002 – 48 pp. Original Title: Kaulinė dūdelė

Sigitas Parulskis. Mortui sepulti sint: [poems] / tr. by Anna Harrison, Mikael Nydahl, Carina Nynäs, Liana Ruokytė. Sätaröd: Ariel, 2002 – 48 pp. Original Title: Mortui sepulti sint

Sigitas Geda. Angelas krintantis Palangoj = Fallande ängel i Palanga: [selected poems] / tr. by Ulf Erikson, Anna Harrison, Mikael Nydahl, Carina Nynäs, Liana Ruokytė, Casper Udmarm. Sätaröd: Ariel, 2001 – 149 pp. Lang.: Lithuanian/Swedish

Tomas Venclova. Former av hopp: [essays] / tr. by Loreta Burnytė, Anna Harrison, Mikael Nydahl, Rikard Wennerholm. Sätaröd: Ariel, 2001 – 160 pp. Original Title: Vilties formos

Tomas Venclova. Samtal vintertid: dikter 1956-2000: [poems] / ed. by Joseph Brodsky, Bengt Jangfeldt, tr. by Loreta Burnytė, Anna Harrison. Sätaröd: Ariel, 2000 - 158[6] pp.

Bortom det låsta havet: Poesi från ett litauiskt nittonhundrat / ed. by Mikael Nydahl, tr. by Loreta Burnytė, Jonas Ellerström, Anna Harrison, Ivo Ilste, Ingemar Lagerholm, Jonas Öhman. Sätaröd: Ariel, 1999 – 216 pp.

Kvinnor runt Östersjön: en antologi / ed. by Meta Ottosson. Stockholm: En bok för alla, 1996 – 272 pp.

Kristijonas Donelaitis. Årstiderna: [poem] / tr. by Lennart Kjellberg. Göteborg: Bokförlaget Renässans, 1991 – 142 pp. Original Title: Metai

Romualdas Granauskas. Livet under lönnen: [novel] / tr. by Anders Kreuger. Stockholm: Fripress: Legenda, 1991 – 176 pp. Original Title: Gyvenimas po klevu

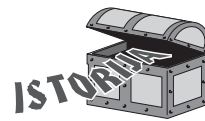
Marcelijus Martinaitis. Kokotis Ballader: [poems] / tr. by Juris Kronbergs, Helge D. Rinholm. Halmstad: Fripress, 1985 – 96 pp. Original Title: Kukučio baladės.

Daugiau informacijos yra leidyklos "Ariel" internetiniame puslapyje adresu: www.ariel.nu arba Mikael Nydahl mn@ariel.nu. Tie, kurie neturi interneto, gali skambinti tel/fax **044-320121**

Lietuviai ir Švedijos vidaus politika XX a. 5-ajame dešimtmetyje

Dr. Sigutė Radzevičienė

Vilniaus pedagoginis universitetas

Igno Jurkūno-Šeinius (diplomato, tarpukariu buvusio Lietuvos pasiuntinio Skandinavijos kraštams) laiškas advokatui Kostui Jurgėlai (Lithuanian American Information Center, 1946/I,10) (3, t.19) puikiai atspindi daugiašalę šios politinės problemos pobūdį – istorinį bei moralinį, o netikėtas baigties vingis atveria tautų charakterio specifiką: patiklių lietuvių naivumą, švedų politikų kietą laikyseną, o jų visuomenės atkaklų solidarumą. Šeinius laiškas istorikams turėtų būti informatyvus ir kaip liudijimas, apnuoginantis lietuvių išieivų nesutarimus, ambicijas, o gal ir išoriškai neįžvelgiamus kai kurių jų sandėrius su Lietuvai priešiškomis valstybėmis. Štai Šeinius savo laiške Jurgėlai skundžiasi, jog “Lietuvių komitete buvo iškeltas reikalavimas imtis žygių, kad visi Gotlande internotieji lietuviai tuojau būtų pervesti paprastais pabėgėliais ir paleisti į laisvę. V.Gylys (paskutinysis ministras nepriklausomos Lietuvos pasiuntinybės personale – S.R.) kaip pirmininkas dėl jų, kaip neva vokiečių karo dalyvių, nenorėjo teptis, bet taip pat neleido, kad kas kitas kalbėtų dėl jų su įstaigomis. Smarkiai ir pakartotinai puolamas pagaliau pasižadėjo padaryti žygių. Bet vėliau paaiškėjo, nieko nepadare”. V.Gylio sąmoningas internuotųjų lietuvių situacijos vilkinimas keistai sutapo su Švedijos tuometinės vyriausybės slaptaisiais pažadais sovietų diplomatijai, o sykiu ir jų valdžiai. Pavarčius Stokholmo archyve dūlančius Riksdago protokolus, paaiškėja, kad suokalbčio iš tiesų būta: švedų vyriausybė nutarė išduoti sovietams baltijiečius (lietuvius, latvius, estus) drauge su vokiečių kariais (1, t.12). Ši amorali, o vėliau paaiškės – ir teisiškai niekinė sutartis buvo laikoma paslapyje, tačiau švedų-sovietų susitarimas gana netikėtai, per asmeninius diplomatų kontaktus, iškilo viešumon. 1945 m. lapkričio mėnesį pas buvusį diplomata Igną Šeinių namuose apsilankęs švedų ministras Londone Prytz konfidencialiai pranešė apie savo vyriausybės slaptuosius ketinimus (3, 20). Beje tuometinio švedų kairiosios pakraipos laikraščio “Ny Dag” vedamasis tuomet jau atvirai skatino “Švediją nusikratyti ta žala, kurią jai sudaro baltiečiai pabėgėliai. Kas iš jų fašistas, kas ne, bus pačių sovietų organų reikalas išsiaiškinti” (4, 19). Turint galvoje nepajudinamų nuostatų ir autoritetų galios valstybę Švediją, Šeinius pastangos ir savotiška sėkmė įpūsti skersvėjo į valstybės racionalistinius sprendimus atrodo išties imponuojančios. Užsienio reikalų ministras buvo priverstas viešai teisintis spaudoje (5,2; 6,3; 7,2; kt.) bei įrodinėti savo poziciją Riksdage (8,2-9). Šie pasiaiškinimai, užuot pateisinę ministro Uden ir visos vyriausybės politikos teisumą, įsuko visuomenę į tikrą diskusijų bei protestų viesulą. Neatsagrus, o gal ir nuošir-

dus ministro pastebėjimas, kad “Baltijos valstybių nepriklausomybės troškimas – gryniausia iliuzija, o jos pačios nesubrendusios laisvai tvarkytis” per antruosius interpeliacinius debatus Riksdage netikėtai persikirstė problema sprendusiųjų gretas. Užsienio reikalų ministrą bei jo kairįjį sparną dabar puolė jau ne tik konservatoriai (moderatai), liberalai, bažnytinė, ūkininkų, sindikalistų sąjungos, bet ir radikalūs socialdemokratai (buvęs užsienio reikalų ministras R.Sandleris, teisingumo ministras V.Lundstedtas, kt.), kurių vardai tebebuvo svarūs Švedijos vidaus politikoje. Po interpeliacijos debatų visoje švedų tautoje kilo didžiausias nepasitenkinimas vyriausybės nuostatomis. Iki pat 1945-ųjų Kalėdų retai praeidavo diena, kad visi pagrindiniai dienraščiai nebūtų savo vedamuosiuose gvildenę Baltijos šalių pabėgėlių dilemos. Spauda buvo kupina protesto rezoliucijų, internuotųjų stovyklų aprašymų, tuomet jau įsismarkavusio bado streiko – paskutiniosios vilties nebūti pargrąžintiems – atgarsių. Iki pačių suvokimo ir dvasios gelmių sukrečia priešmirtiniai belaisvių interviu švedų žiniasklaidai (9,5; 10,2). Absurdiškos politikos aukos, nekalti ir beteisiai vyrai paskutinių bado išsekintos valios pastangų dėka šnabžda ne prakeiksmo, o vilties žodžius. Vilties, kad jų auka išgelbės likusiuosius... Sklaidant to meto periodiką, jaudina šviesiųjų Švedijos asmenybių pilietinė pozicija: argumentuotus, emocingus, ryžtingus pareiškimus Baltijos pabėgėlių klausimu skelbė žymieji Švedijos rašytojai Alf Knut Pettersson (11,3), Johan Hansson (12,1), Birger Beckman (13, 12-15) ir kt., akademikas Nobelio premijos laureatas Gustav Hellström. Tartum pamiršus skandinaviską charakterio nuosaikumą čia buvo protinama vyriausybė, humanizmui skatinama visuomenė. Kovon stojo net Švedijos bažnyčia. Arkivyskupas Ehrliig Eidem su vyskupais radijo bangomis atnašavo mišias už pabėgėlius, vienu ir tuo pačiu metu buvo aukojamos mišios visose be išimties Švedijos bažnyčiose. Tai iš tiesų stulbinantis savo solidarumu aktas, kuris vargu ar beįsivaizduojamas šiandieniniais politinio pragmatizmo laikais... 1945 m. lapkričio pabaigoje Švediją apima protestų ir mitingų banga. Tuometinė periodika liudija (15, 15), kad per dvi savaites protestavo įvairios kultūrinės, politinės, mokslinės bei visuomeninės organizacijos, universitetai, gimnazijos, sporto sąjungos, gydytojų bei advokatų susivienijimai ir net kariuomenės daliniai. Kildavo ir visai spontaniškų, niekur iš anksto nepaskelbtų mitingų gatvėse ir aikštėse. Pažymėtina, kad visi trys Švedijos juridiniai universitetų fakultetai viešai protestavo prieš neteisėtą užsienio reikalų ministro pažadą Sovietams (18,5). Argumentų kalba buvo diskredituotas ministras Uden – pats tarptautinės teisės specialis-

tas... Šiandien gal net kurioziškai skamba, jog būta pasiūlymų ne tik suteikti bėgliams Kanados ir Dominikos pilietybę (17) bei švedų vyriausybei sutikus pergabenti internuotuosius, bet – jei to būsią neleista – juos išūnyti Švedijoje, kad išvengus pargrąžinimo sovietams (16). Archyvinė medžiaga teigia (19,3) jog Švedijos karalius, jo rūmų pranešimu, gavęs daugiau kaip 100 000 protesto ir rezoliucijų telegramų.

Šio galingo protesto, apėmusio veik visą švedų žemę, pasekmė tebuvo ta, kad Baltų pabėgėlių išsiuntimas iš Švedijos tebuvo atidėtas, nors vyriausybė nė neslėpė tebesilaukanti savo senojo pažado Sovietų diplomatams (3, t.20).

Archyviniai duomenys tvirtina (2,16; 3,10), kad buvęs lietuvių diplomatas Ignas Šeinius savo ryšių dėka inspiruoja sunkiai įtikėtiną akciją – patraukti Švedijos vyriausybę teisman. Konfidencialiame laiške (1946 01 05) Lietuvos pulkininkui Griniui, jis prisipažįsta: “Imtis tos priemonės visais atžvilgiais labai nesmagu. Bet karštai jaučiant pareigą išgelbėti nekaltus žmones, bjauraus smurto aukas, tenka ir prieš svetingo krašto vyriausybę griebtis neparatingo teismo, teisėtumo priemonių. Dešimties lietuvių reikalo gynėju sutiko būti Švedijos pats garsiausias advokatas A. Hemming-Sjöberg”. Iš tiesų buvo konsultuotasi ne su vienu patyrusiu tarptautinių santykių teisėju ir konstatuota, kad “klausimą ištyrę ekspertai tiki, kad vyriausybė bus priversta teismo keliu anuliuoti savo rusiškąjį pažadą” (iš laiško R.Jurgėlai, 1946 01 10). Vėlesnė painių diskusijų tekmė rodo, kad, anot Švedijos UR ministro patarėjo Zetterbeg (20,4), vyriausybės pažadas sovietams iš tiesų yra neteisėtas, tačiau neslepia, kad jis tvirtai rišas vyriausybę ir ši pasirinkimo teisės neturinti. Švedijos vyriausybė, įvairia visuomenės, žiniasklaidos bei tarptautinės opinijos į kampa, neoficialių keliu siūlo Lietuvių komitetui kreiptis į Amerikos lietuvius, kad šie inspiruotų Vašingtone vyriausybės prašymą Maskvai pakeisti savo reikalavimą išduoti Baltijos pabėgėlius (advokato Hemming-Sjöberg paraiška Riksdagui, laiškas Lietuvių komitetui)(2, t.17). Tačiau tai – kaip liudija slaptų Riksdago posėdžių protokolų medžiaga (8, t.601) – tik politinis Uden vyriausybės žaidimas. Tuo pat metu, kada Švedijos lietuviai akinami susisiekti su savo tautiečiais JAV (kas ir buvo padaryta, išrūpinant bėgliams Dominikos pilietybę), ministras Uden baigia paskutinius pasiruošimus išduoti Baltijos pabėgėlius (2, 15). 1946 m. sausio mėnesio žiniasklaidos vedamieji skelbia liūdną samdytų advokatų žinią: “Nesant prejudikato, teismas atsisako užvesti bylą, motyvuodamas tuo, kad tai – prejudikato neturintis faktas, todėl – vyriausybės politinės kompetencijos sritis”. Kova pralaimėta...

Žvelgiant iš šiandienos akiračio, žinant politinę XX a. 5-ojo dešimtmečio situaciją bei Europos politologinį kontekstą, baltų bylos baigtis, rodos, nė negalėjo būti kitokia. Ar galėjo būti stipresnė visuomenės, kad ir kaip solidarios, įtaka įvykių raidai už tuometinės vyriausybės politinį “uolumą” (juk Švedija buvo pirmoji Vakarų šalis, juridiskai

pripažinusi Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupacijas)? Tačiau net išleidus iš aklo klo sunkiai pamirštinas nuoskaudas, pro sukąstus dantis jas motyvuojant laisvos valstybės politiniu kompromisu, makabriškų intonacijų į politinę bylą įneša moraliniai problemos sprendimo aspektai. Kaip tik jie išryškėja patyrinėjus, pavyzdžiui, archyvinės pabėgėlius saugojusiųjų ataskaitas apie tai, ką Švedijoje veikė internuoti, kaip su jais būdavo apsieinama (16, t.603). Pasirodo, kad net ir laisvoje šalyje – kaip neseniai pasmerktajame fašizmo lopšyje – ironiškai skambėjo šūkis: darbas išlaisvina žmogų... Štai stovyklos komendantas, pažadėjęs, kad atlikus prievolės darbus valstybei, jie būsią laisvi, išsiuntė 9 savaitėms į durpių kasyklas. Po alinančio darbo pabėgėliai grąžinti stovyklon, tiesa, ne senojon, o dar geriau saugomon, kur niekas iš Lietuvių komiteto narių ar žiniasklaidos atstovų negalėję nė artyn prieiti (21,4). Tik griebusis bado akcijos (pasibaigusios keturių latvių mirtimi), režimo sąlygos supaprastintos. O rimtos juridinės belaisvių apklausos taip ir nebūta. Ministro Uden potvarkiu nuspręsta, kad kariškių neverta nė klausinėti (2,15). Moralinį verdiktą galų gale vainikuoja šios vyriausybės pasiūlymas Sovietų organams: švedai patys pristatysią pabėgėlius iš Treleborgo uosto į rytų laivą “Beloostrov”, rusams nė nereikėsią vargintis (iš I.Šeinius laiško S.Lozoraičiui į Romą, 1956 01 18)(3,20). Taip ir buvo padaryta. Tolesnė lietuvių karių lemtis lieka nežinoma. Yra gana prieštarų duomenų: kad baltiečiai ištremti į Sibirą; kad iš Švedijos atplaukę Klaipėdon; kad aplenkę Klaipėdą, nuvyko tiesiai į Leningradą... Šeinius, domėjęsis kiekvieno jų istorija, nė vienos versijos patvirtinti negalėjęs (2, t.20). Baltiečių pėdsakai, remiantis Stokholmo Baltų archyvo medžiaga, nutrūksta laive “Beloostrov”...

Tragiška baltų pabėgėlių išdavimo sovietams istorija turi savo rūsų moralą. Patys švedai dar ilgai negalėjo pamiršti, kaip vylėsi jų tuometinė vyriausybė, gėdingos istorijos. Jei paseksime vėlesniojo dešimtmečio švedų periodiką, įsitikinsime, kad joje vos progai pasitaikius prie gėdos stulpo būdavo kalamas ir vyriausybės verdiktas, ir pati vyriausybė. Uden vardas tapo švedų politinės valios atrofijos simboliu... Savą, tiesa, skaudų moralą patyrė ir lietuviai, kaip ir jų baltai broliai, latviai ir estai. Pasak Šeinius, po šios politinės tragedijos atomazgos puolusio į gilią dvasinę depresiją, baltiečių aukos buvo didžiai prasmingos tuo, jog Švedijos vyriausybė, patyrusi tiek gėdingų akiestatų su sava visuomene, niekada nebedrįso iš savo šalies beatodairiškai išsiųsti prieglobsčio prašiusių svetimtaučių (iš laiško S.Lozoraičiui, 1955 02 03)(3,t.19). Su šia gėdinga istorija, matyt, bus susijęs ir netrukus Riksdage priimtas Europoje iki šiol bene liberaliausias emigracijos įstatymas.

Tačiau po šios istorijos lietuvių pokario egzilis Švedijon jau buvo nutrūkęs.

Literatūra:

- 1,3. Šeinius archyvas. – Riksarkivet.
2. Lietuviai Švedijoje.
4. Ny dag. 1945.XI.

LBŠ sveikinimai

Teresės Būgienės jubiliejus

Lapkričio mėnesį jubiliejų šventė ilgametė LBŠ narė, nenuilstanti Valdybos pagalbininkė, rinkiminės komisijos narė ponė Teresė Būgienė. Daugelis iš mūsų pažįstame ypatingai malonaus būdo ponią Teresę. Visų lietuvių Švedijoje vardu nuoširdžiausiai sveikiname Teresę Būgienę ir linkime ilgų, sveikatingų metų.

Alfonso Joverto jubiliejus

Neseniai jubiliejų šventė ilgametis LBŠ narys Alfonsas Jovertas. Visi pažįstame linksmo būdo, vaišingą vyriski nepabūgusį kartą pasikviesti į savo namus švęsti antrą Velykų dieną net visą bendruomenę. Nuoširdžiausiai sveikiname Alfonsą Jovertą ir linkime ilgų, sveikatingų bei linksmų metų.

Eugenijos Griff jubiliejus

Sausio mėnesį gražų jubiliejų šventė ilgametė LBŠ Valdybos sekretorė ir puiki bendradarbė Eugenija Griff. Eugeniją pažįsta visi bendruomenės nariai, ji sugeba atrasti laiko kiekvienam paskambinti ir pasiklabėti. Valdyba labai vertina Eugenijos kruopštumą, kūrybingumą ir energiją. Daug kam iš mūsų Eugenija yra labai šilta ir

nepakeičiama draugė. Nuoširdžiausiai sveikiname bei linkime stiprios sveikatos ir dar ilgai darbuotis mūsų bendruomenės labui.

Sveikiname laimėjus premiją

Valdyba paskyrė anksčiau skelbtą 1 000 kronų premiją Sigutei Radzevičienei, kuri Bendruomenei ir Lietuvos Studijų sambūrio Tasmanijos universitete Australijoje leidžiamam akademiniam lietuvių žurnalui 'Lithuanian Papers' paruošė studiją „Lietuviai ir Švedijos vidaus politika XXa. 5-ajame dešimtmetyje“. Pilnas tekstas lietuviškai spausdinamas „Lietuvių bendruomenės Švedijoje Informacinio leidinio“ 2 ir 3 numeriuose. Sveikiname Sigutę Radzevičienę laimėjus premiją ir linkime ilgų kūrybingų metų.

Nauji bendruomenės nariai

Sveikiname naujus Lietuvių Bendruomenės Švedijoje narius! Jais tapo: Grytė ir Mårten Kempe, Edita Stašaitytė, Rune Bengtsson, Eleonora Jonušienė su sūnumi Jonu ir Carl Lövkrona.

Raginame ir kitus lietuvius, naujai atvykusius ar ilgiau gyvenančius, papildyti Bendruomenės gretas. Kartu bus įdomiau ir linksmiau.

LBŠ emblemos konkursas

Vasario 14 d. rinksime LBŠ emblemą. 20 spalvotų ir mažiausiai tiek pat nespaltvotų emblemų eskizų konkursui atsiuntė Indraja Raudonikytė-Petkuviene (Lietuva), Eva Pažemeckaitė (JAV), Karina Mykolaitytė (Lietuva), Tadas Gutauskas (Lietuva), Vilija Liorančienė (Švedija), Audronė ir Jörgen Städje (Švedija). Nekantriai laukiame konkurso rezultatų!

Dėkojame

Valdyba nuoširdžiai dėkoja Alfonsui Jovertui ir Virginijai Danylaitei-Karrenbauer už aukas Lietuvių mokylos Švedijoje rėmimo fondui.

LBŠ INFORMACINIS LEIDINYS, Nr. 1 (3)

LEIDŽIA: LBŠ valdyba

PIRMININKĖ: Virginija Langbakk

Skravvägen 25 B, SE-141 72 Huddinge
virginijalangbakk@hotmail.com tel.: 08- 657 14 20 (d.)

SEKRETORĖ: Eglė Marcinkevičiūtė,

Studentbacken 25/712, SE-115 57 Stockholm,
megle@hotmail.com tel.: 08-662 93 69

SVETAINĖ: www.qedata.se/lbs

2004m. vasaris

LBŠ POSTGIRO 22 30 29-0

LBŠ E-PAŠTO ADRESAS: lbsvaldyba@hotmail.com

TIRAŽAS: 120 vnt.

KAINA: 10 SEK, LBŠ nariams - nemokamai

DIZAINAS IR MAKETAS: Audronės Städje

NUOTRAUKOS: J. Städje, E. Jonušienės

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti atsiųstus straipsnius ir skelbimus.